

ВІДГУК

офіційного опонента
кандидата філологічних наук ПАРАЦЬУК Валентини Юліївни
про дисертаційне дослідження
ПАРКА Сіина
“ФОНЕМНА СТРУКТУРА СЛОВОФОРМ
У ГОТСЬКІЙ МОВІ: МОДЕЛІ ПОБУДОВИ”,
подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 035 Філологія

Фонологи та фонетисти вже декілька століть шукають відповідь на питання: що зумовлює своєрідність звукового аранжування мов та чому його зміни відбуваються певним чином (“the questions that phonologists have been asking for centuries, i.e., what causes languages to pattern and change the way they do”) (Kawasaki 1982, p. 177). Відомо також, що “синтагматика фонологічних одиниць вирізняється специфічністю від мови до мови” (Васько 2007, с. 4), а міжфонемна комбінаторика приголосних і голосних фонем в різних позиціях у словоформах, попри універсальні обмеження щодо сполучуваності (universal constraints), регулюється структурними, функціональними й антропофонічними чинниками фонологічної еволюції кожної конкретної мови.

Комплексне дослідження фонемної структури словоформ готської мови та її комбінаторних моделей, здійснене в дисертаційній праці Парка Сіина, входить до кола важливих завдань синхронічної та діахронічної фонології, фонетики, лінгвістичної варіантології, прикладної лінгвістики, від вирішення яких залежить розуміння як загальної проблеми генезису фонологічної системи мови, так і окремих її підсистем. Опис фонотактичних рухів у фонемних оболонках словоформ готської мови дає змогу висвітлити шляхи і форми трансформації звукових експонентів словесних знаків цієї мови. Наскільки нам відомо, такі формальні характеристики словоформ готської мови, як вид канонічної форми та її моделююча сила, середня довжина словоформ у фонемах, закономірності сполучуваності приголосних і голосних фонем у межах словоформи в квантитативно-дистрибутивному аспекті вперше

стали предметом наукового дослідження, що суттєво підвищує його новизну. На підставі вищевикладеного вважаємо питання, досліджене в дисертаційній праці Парка Сіина, без сумніву, **актуальним**.

Ставлячи за **мету** конструювання моделей фонемної структури словоформ у готській мові, дисертант в цілому успішно виконує дослідницькі завдання, що з неї випливають. **Об'єктом** наукового аналізу обрано словоформи готської мови, а **предмет дослідження** складає фонемна структура словоформ та її комбінаторні моделі.

Поєднання загальнонаукових і лінгвістичних методів аналізу (квантитативно-дистрибутивного методу з елементами статистичного аналізу), теоретичне підґрунтя критично осмисленої наукової літератури, репрезентативний обсяг емпіричного матеріалу дослідження (9443 словоформи готської мови загальною частотою 67464 слововживань), відібраних шляхом механічної вибірки з реєстру, укладеного на основі десяти текстів готського корпусу, забезпечили необхідний для дисертації рівень **достовірності** й **обґрунтованості** отриманих результатів.

Дисертаційне дослідження, без сумніву, має **наукову новизну**. *Уперше* здобувач представив опис фонемної структури словоформ готської мови шляхом квантитативно-дистрибутивного аналізу в межах кінемної теорії. Окрім того, *уперше* отримано й статистично обґрунтовано дані про інвентар комбінаторних моделей (656 канонічних форм) словоформ готської мови, визначено частоту вживання канонічних форм. *Новими* також є відомості про конструктивний потенціал системи фонем готської мови для побудови словоформ різної довжини, про комбінаторику приголосних фонем в ініціальних і фінальних консонантних групах, а також голосних фонем в ініціальних, медіальних та фінальних позиціях у словоформах готських слів. Отримані результати поглиблюють теоретичні положення діяхронічної і синхронічної фонології германських та інших індоєвропейських мов, лінгвістичної варіантології про закономірності сполучуваності фонем у складніших одиницях мови, про варіативність їхнього улаштування в

контекстах вживання, про чинники, які обмежують або сприяють сполучуваності фонем. Запропонована в дисертації *комплексна методика аналізу фонемної та субфонемної комбінаторики* у словоформах готської мови (с. 106-110) є перспективним методологічним інструментом для опису сполучуваності фонем на певному синхронному зрізі на матеріалі інших мов. Усе це забезпечує безперечну **теоретичну** вагомість дисертації.

У **прикладному** аспекті доцільним є використання отриманих результатів у нормативному та спеціальних курсах теоретичної фонетики, історії мови, загального мовознавства, у науково-дослідній роботі аспірантів і студентів, при укладанні дидактичних матеріалів із діахронічної фонології.

Дисертаційне дослідження чітко й логічно структуроване та складається з анотацій українською й англійською мовами, вступу, чотирьох розділів із висновками, загальних висновків (183 сторінок основного тексту, загальний обсяг – 255 сторінок), бібліографії (323 позиції, з яких 179 – іноземними мовами) та двох додатків.

Перший розділ дисертації (с. 26-88) присвячено теоретичним засадам дослідження фонемної комбінаторики у словоформах готської мови: схарактеризовано систему фонем і систему фонематичних опозицій у готській мові (с. 27-37); представлено розмежування понять морфема, слово, словоформа в аспекті фонологічних досліджень (с. 37-51); здійснено опис морфемної структури словоформ готської мови у зв'язку з тим, що фонологічні процеси тісно пов'язані з морфонологічними та морфологічними (с. 51-71); з'ясовано й описано специфіку фонемної структури словоформ готської мови (с. 71-86). Виклад теоретичних засад дослідження свідчить про належний професійний рівень теоретичного мислення здобувача, який підтверджується структуруванням значного обсягу інформації і наукових фактів у процесі аналізу ступеня опрацьованості досліджуваної проблеми. Хоча огляд результатів попередніх досліджень подекуди не позбавлений надлишкової деталізації (с. 28-29 – про спільногерманську фонологічну

систему; с. 44-48 – аналіз поняття *слово*), однак він слугує надійним підґрунтям для побудови теоретичної моделі власного об'єкта дослідження.

У *другому розділі* на тлі аналізу авторитетних наукових праць, присвячених функціональній характеристиці системи фонем і системи фонематичних опозицій, викладено методіку дослідження, що ґрунтується на використанні кількісного та дистрибутивного аналізу із залученням статистичного аналізу. Слід відзначити чітко окреслений порядок дослідження дистрибуції фонем у словоформах (108-109), процедури для обґрунтування достатності вибірки (с. 109-110).

У *третьому розділі* дослідницькі зусилля зосереджені на описі моделей будови фонологічної структури словоформ готської мови шляхом визначення довжини кожної моделі словоформ у фонемах, установлення інвентарю моделей фонемної структури словоформ та обчислення продуктивності кожної моделі.

Четвертий розділ дисертації подає опис фонемної комбінаторики у словоформах з послідовною реалізацією приголосних і голосних фонем, а також фонемної комбінаторики в консонантних і вокалічних групах у різних позиціях їхнього вживання в межах словоформ. Велику увагу приділено механізмам сполучуваності, часткової сполучуваності та несполучуваності фонем і систематизації чинників, які зумовлюють їхню комбінаторику в готських словоформах, що слід вважати важливим науковим досягненням рецензованої дисертації. Особливо цінною є візуалізація отриманих даних у таблицях у тексті дисертації і в додатках.

Викладені результати проведеного дослідження свідчать про досягнення його мети та вирішення поставлених завдань у повному обсязі.

Наголошуючи на актуальності обраної теми, новизні й обґрунтованості висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та належному рівні її виконання, звернемо увагу на деякі **дискусійні моменти**, які потребують уточнення під час захисту:

1. Одним із найвагоміших наукових здобутків дисертації вважаємо виокремлення комбінаторних моделей фонемних оболонок словоформ готської мови, а також встановлення частоти використання цих моделей. Саме ці результати дозволили описати закономірності сполучуваності, обмеженої сполучуваності та несполучуваності фонем (с. 193). У фонології поширеною є думка, що правила сполучуваності фонем накладають на кожну мову своєрідний відбиток і характеризують її не менше ніж фонемний склад (М. С. Трубецкой; Т. Л. Чубрикова). Ви стверджуєте, що “сполучуваність голосних фонем у вокалічних групах словоформ готської мови демонструє набагато меншу комбінаторику у порівнянні з приголосними фонемами” (с. 194). Чим це можливо пояснити?

Серед готських приголосних, які взагалі не беруть участі у комбінаториці двофонемних ініціальних і в трифонемних консонантних групах, Вами виокремлено фонemi /hw/, /w/, /j/ (с. 194). Чи не могли би Ви прокоментувати, чому саме ці консонанти виявляють несполучуваність?

2. Шляхом дистрибутивного аналізу фонем у словоформах готської мови Вами встановлено в їхній структурі ініціальні та фінальні консонантні й ініціальні, фінальні та медіальні вокалічні групи, комбінаторика яких залежить і від позиції, яку вони займають у словоформі, і від конфігурації внутрішньофонемної синтагматики кінцем. У науковій літературі достатньо вичерпно висвітлено специфіку ініціальних і фінальних позицій у словоформах. Ініціальна позиція вважається більш стійкою, вона не ускладнена ані складовими, ані морфемними межами, їй притаманна функція найбільшого розрізнення слів, у той час, як фінальній позиції властиві постійні зміни й відхилення від фонотактичних норм. У зв'язку з цим виникає питання: чи можливо вивести ієрархію чинників, що впливають на комбінаторику приголосних і голосних у позиціях анлаута та ауслаута в готських словоформах? Чи ці чинники є загальними для обох класів фонем, чи вони специфічні для кожного класу? Які особливі чинники зумовлюють

комбінаторику голосних в медіальній позиції на відміну від позицій на початку і в кінці словоформ?

Уперше у Вашій праці доведено, що система готської мови надає перевагу прикритим закритим (CVC) і прикритим відкритим складам (CV), що підтверджується їхньою високою частотою. Який вплив на синтагматику фонем здійснюють силабічні характеристики готських словоформ, а також закономірності сонорності фонем у межах складу?

3. При поясненні особливостей комбінаторики фонем у межах фонемних структур слів впливовими вважаються акустичні/аудитивні чинники, серед яких магнітуда акустичної модуляції в межах сполуки фонем і ступінь акустичних відмінностей між сполуками є ключовими (the magnitude of acoustic modulation within a sequence and the degree of acoustic difference between sequences) (Kawasaki 1982, p. 2). Саме брак акустичної модуляції виступає обмежувачим чинником для вокалічних сполук, консонантних сполук з однаковим способом творення фонем, наприклад, “проривний + проривний”, “фрикативний + фрикативний”, сполуки, які складаються із сибілянтів, проточних звуків тощо (*op. cit.*). Які фонотактичні універсалії, що мають акустичне підґрунтя, знайшли відображення у Вашому емпіричному матеріалі – фонемних структурах словоформ готської мови?

Наведені побажання й зауваження не знижують загальної високої оцінки результатів проведеного дослідження. Основні теоретичні положення і наукові результати дисертації повністю відображені в одинадцяти публікаціях: у п’яти статтях у фахових виданнях України, в одній статті – у періодичному виданні іншої держави, в одній статті в науковому виданні іншої держави, яке індексується в наукометричній базі Clarivate Analytics – Emerging Sources Citation Index – Web of Science Core Collection, тезах доповідей 4-х наукових конференцій різних рівнів. Зміст автореферату дисертації ідентичний її основним положенням, вміщує дисертаційні спостереження та висновки й відповідає чинним стандартам. Результати дослідження пройшли апробацію на 9 міжнародних конференціях.

Таким чином, дисертація Парка Сіна є самостійною й актуальною; вона виконана на належному теоретичному та науково-практичному рівні й, без сумніву, має наукову новизну, теоретичне й практичне значення. Викладене дає підстави вважати, що дисертаційна праця “ФОНЕМНА СТРУКТУРА СЛОВОФОРМ У ГОТСЬКІЙ МОВІ: МОДЕЛІ ПОБУДОВИ” і за змістом, і за формою повністю відповідає вимогам п. 9-18 “Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії”, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 року № 167, а її автор, Парк Сін, заслуговує на присудження йому наукового ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 035 – Філологія.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри англійської мови

та методики її викладання

Центральноукраїнського державного

педагогічного університету

імені Володимира Винниченка

В. Ю. Паращук

Підпис

В. Ю. Парашук

Учений секретар

С. В. Омельченко

